

Izglītības pakalpojuma franšīze

*Juris Zīvarts, Ineta Zepa*¹

Rīgas Stradiņa universitāte, doktora studiju programma "Juridiskās zinātnes"

¹ *Izglītības kvalitātes valsts dienests*

Ievads. Vārds *franšīze* pasaules mērogā tiek lietots jau sen. Pozitīvās iezīmes franšīzes specifikā ir tādas, ka, uzsākot darbību, tiek nodrošināta sniegtā pakalpojuma atpazīstamība, kas attiecīgi kalpo kā pakalpojuma kvalitātes zīme, sekmējot patērētāju piesaisti, ietaupot līdzekļus reklāmām un citiem ar mārketingu saistītiem izdevumiem. Latvijā franšīzes tiesiskais regulējums ir parādījis salīdzinoši nesen, precīzāk ar 2008. gada Komerclikumu. Franšīzi izglītībā pasaule pazīst un lieto jau ilgāku laiku, taču Latvijā oficiāli apstiprinātu gadījumu šādam faktam nav. Jāatzīmē, ka Latvijā spēkā esošajos izglītību reglamentējošajos normatīvajos aktos norādes uz franšīzi un tās iespējamību izglītības pakalpojumu sniegšanā nav. Vienīgā norāde uz franšīzi izglītībā savulaik bija atrodamā Augstākās izglītības likumprojektā, taču Saeima šo likumprojektu tā arī nav pieņēmusi galīgajā lasījumā. Temats skar jautājumus par franšīzes līgumu, tā subjektiem no izglītības pakalpojumu sniedzēja skatpunkta, kā arī franšīzes līguma priekšmetu, pievēršot uzmanību franšīzes ņēmēja pienākumam – komercnoslēpuma neizpaušanai, kas analizēts kopsakarā ar izglītības pakalpojuma sniedzējam nepieciešamo tiesību iegūvi licencējamās izglītības programmas īstenošanai (formālajā un neformālajā izglītībā), vienlaikus norādot uz franšīzes iespējamību izglītības pakalpojumu sniedzēju (arī izglītības iestāžu) daudzveidīgajā sadarbībā privāto tiesību jomā, kā arī tās iespējamību neformālajā izglītībā, tādējādi kopumā aktualizējot arī franšīzes regulējuma nepieciešamību izglītībā.

Darba mērķis. Rast atbildi uz jautājumu par franšīzes iespējamo īstenojumu izglītības telpā (formālās izglītības un neformālās izglītības ietvarā), vērtējot to gan no publisko tiesību jomā, gan no privāto tiesību jomā iespējamās izglītības pakalpojumu sniegšanas skatpunkta.

Materiāls un metodes. Zinātniskās literatūras un normatīvo aktu analīze.

Rezultāti. Izglītības pakalpojuma specifiskais raksturs mijiedarbē ar pakalpojumu franšīzes veidam piemēroto raksturu rada komplicētu ietvaru – franšīzes īstenojumam izglītībā, vienlaikus prasot pilnveidot normatīvo regulējumu izglītībā, ietverot tajā termina *franšīze izglītībā* skaidrojumu un veicot izglītību un franšīzi regulējošo normatīvo aktu samērošanu nacionālā un starptautiskā līmenī. Ņemot vērā to, ka šobrīd terminam *franšīze izglītībā* nav skaidrojuma, saprotams, ka nav arī viennozīmīgas atbildes uz daudziem jautājumiem par izglītības pakalpojumu sniegšanu franšīzes ietvarā, piemēram, nav skaidrs, vai franšīzes ņēmējam būtu nepieciešams saņemt licenci programmas īstenošanai Latvijā gadījumos, kad tā ir licencēta franšīzes devēja valstī (piemēram, ES dalībvalstī). Minētais liecina par nepieciešamību pilnveidot normatīvo regulējumu izglītībā, iekļaujot tajā speciālu regulējumu par franšīzes īstenojumu izglītības vidē.

Secinājumi. Regulējuma neesamību, iespējams, izskaidro pieņēmums, ka speciāls franšīzes regulējums izglītībā nav nepieciešams, jo formālajā izglītībā nepastāv izglītības pakalpojumi, uz kuriem būtu attiecināms Komerclikumā noteiktais privāttiesiskais franšīzes regulējums. Taču, apzinoties franšīzes specifisko un komplicēto raksturu, franšīzes iespējamība nav izslēdzama no privāto tiesību jomā īstenojamās izglītības iestāžu daudzveidīgās sadarbības (saistībā ar komercnoslēpumu, sistēmu un tehnoloģiju, dažādu mācību materiālu nodošanu u. c.), kā arī nav izslēdzama no līdzās formālajai izglītībai pastāvošās neformālās izglītības, kuras ietvarā (piemēram, pieaugušo neformālās izglītības programmas) iespējams franšīzes īstenojums. Tas pats attiecināms arī uz franšīzes iespējamo īstenojumu interešu izglītībā. Minētais nepārprotami norāda uz franšīzes regulējuma izglītībā nepieciešamību.

Izstrādājot regulējumu un tādējādi legalizējot izglītības pakalpojumu sniegšanu franšīzes ietvarā, tiks veicināta jaunu izglītības pakalpojumu sniedzēju rašanās, savukārt palielinoties konkurencei, – sekmēta arvien augstvērtīgāku un kvalitatīvāku izglītības pakalpojumu pieejamība tās patērētājiem.